

Selina Gasparin ed il rumantsch

Per mantegnair il rumantsch na datti per ella naginas stgisas, naginas stgisas e nagins cumpromiss.

7

südostschweiz

LA QUOTIDIANA

Redacziun: Via Sommerau 32, 7007 Cuir, tel. 081 255 57 10, redacziun@laquotidiana.ch

La Chamonna Tuoi illas naiveras chi ha dat quist inviern. FOTO C. WITTWER

Alpinists giodan las naiveras

■ (anr/fa) Diversas chamonnas dal CAS han avert d'inviern pels alpinists chi vöglan far gitas culs skis. Duos da quellas sun la Chamonna Jenatsch e la Chamonna Tuoi. I's po fingià uossa dir cha quist inviern es üna buna stagiun», pon constatar ils guardgiachamonnas da la Jenatsch, Fridolin Vögeli e Claudia Drilling, e da la Tuoi, Christian Wittwer. Grazcha a la blera naiv hana pudü

registrar fin uossa diversas frequenzas. In Chamonna Jenatsch s'haja dombrà fin in gövgia passada quist inviern 1044 giasts ed in Chamonna Tuoi 1700 giasts. Quels derivan impustüt da la Svizra e dals pajais vaschins. Siond cha las relaziuns da naiv sun süls ots amo bunas sun las duos chamonnas avertas fin in mai.

> PAGINA 11

Las plantas derivontas diils Rocky Mountains fan plaz ad enfiarlas da pumera indigena. FOTO A. BEELI

Ils pégnis blaus ein naven

■ Els onns siatonta haveva il possessur d'in curtgin a Sagogn schau plantar rodund 40 truscals da pégnis blaus. In hortulan da Sagogn ch'haveva ell'Engiadin'Aulta fatschenta leva cultivar quellas plantas americanas per porscher la dascha alla clientella d'hotels e privats. Pigl unviern ed il temps da Nadal fuvu la dascha da pégnis blaus tschercada per decorar. Igl ei denton ina plonta da guilas jastra che s'accorda buca

culs curtgins da pumera da Sagogn. Luis Poltéra, il president dalla Pro Sagogn, s'engascha specialmein pils curtgins da pumera da Sagogn. Ad el ed ad auters eis ei stau clar dagitg ch'ins stuess pinar ils pégnis blaus. Gliendisgis vargau ei la gruppa dil revier forestal Sagogn-Laax vegnida cullas maschinass sil plaz ed enteifer in gi han ils bostgers runcau la parcella.

> PAGINA 5

Terminal da bus postals a Glion

La regenza suttametta al cussegl grond la proposta per in credit da maximal 3,95 milliuns

■ (cc) La regenza ha reconuschì la construcziun d'in nov terminal da bus a Glion sco mesura subvenziunabla per promover il traffic public. En il rom da la missiva tar il quint annual 2017 ha ella suttamess al cussegl grond in credit d'impegn per ina contribuiziun chantunala en l'autezza da maximalmain 3,95 milliuns per l'approvaziun. La staziun da Glion è in punct central da traffic tranter la viafier ed il bus.

En in process da plirs onns han la vischnanca dad Ilanz/Glion e la Viafier retica elavurà ina soluziun cuminaivla per renovar la staziun da Glion. Actualmain renovescha la Viafier retica cumpletmain la staziun. Sco part dal concept da surbajegiada èsi er previs da construir in nov terminal da bus cun ina nova via d'access. Sche quei vegn realisà a medem temp sco ils stabiliments da la viafier, che vegnan actualmain transfurmads, resultan sinergias.

Elements centralis dal project èn il nov terminal da bus, ina nova via d'access, in stabiliment da Park & Ride sco er la nova concepziun da l'areal da la staziun. La regenza reconoscha il basegn da

L'areal da la staziun e da la posta a Glion è actualmain in grond plazal da construcziun. MAD

la vischnanca dad Ilanz/Glion e da la regiun per in terminal da bus cun ina concepziun moderna. La vischnanca dad Ilanz/Glion è sco center regional da la Surselva in

punct central da traffic tranter la viafier ed il bus. Da quest punct central da traffic anora van 11 lingias d'auto da posta en Surselva. Il cussegl grond vegn a tractar

questa fatschenta en la sessiun da zercladur 2018.

Il credit d'impegn sto vegnir suttamess al referendum da finanzas facultativ.

■ ILANZ/GLION

Tschun variantas, buca quater

(anr/abc) Mesjamna ei il parlament communal da Glion s'entupaus a sia 39avla sesida. Il president Lorenz Alig ha saviu beneventar tut ses 24 collegas. Decisiuns ha il parlament giu da prender mo duas. Negin ha mess en damonda la cunvegna pertuccont la reorganisaziun dalla serenera ASA Sablun a Rueun. Unanim, vul gir cun 25 encunter 0 vuschs, ha il parlament approbau la cunvegna denter las duas vischnauncas Breil ed Ilanz/Glion. In'otra decisiun ha il parlament giu da prender pertuccont il menaschi forestal. Ei seigi essenzial d'examinar nua e co ins sappi spargnar, il menaschi dueigi mo pli surpender incumbensas per la tgira digl uaul da schurmetg, haveva l'incumbensa da Gierina Gabriel pretendiu.

Il parlament ha acceptau cun 24 gie encunter ina abstenziun la proposta da Sarah von Bergendarms d'includer ina tschunavla variantana ell'analisa. La presidenta communal Carmelia Maissen ha era priu posiziun tier las immobilias ch'ei indicadas ella bilanza dalla vischnaunca.

> PAGINA 3

Oz cun: Andreas Felix (pbd)

Elecciuns da la regenza grischuna

■ (mc) Andreas Felix è sper Jon Domenic Parolini il nov candidat da la Partida burgais-democratica per ina sutga en la regenza grischuna. Andreas Felix (54) ha fatg il giarsunadi da designader da construcziun auta, ha alura studegià architettura al Tecnicum da Winterthur ed absolvi in studi da diplom posteriuor BWI a la HTW a Cuir. Durant 10 onns è Felix stà collavuratur tecnic da l'Associaziun grischuna d'impressaris e dapi 2008 è el mainagestiuor.

Politicamain ha Felix appartegnì da 2001 fin 2007 a la suppranza communal da Haldenstein. Dapi 2006 è Felix deputà dal circul Tschintg Vitgs en il cussegl grond. Da 2010 fin 2014 ha el presidià la fracziun burgais-democratica e dapi 2014 è el president da la pbd dal Grischun. El è viceparsura da la fundaziun Argo e da la cumisiun administrativa da la Segirada da bajetgs. Felix è maridà ed abitescha a Haldenstein.

Venderdi proxim preschenta La Quotidiana il candidat Walter Schlegel da la pps.

> PAGINA 2

Andreas Felix, il candidat burgais-democrat per la regenza. CARICATURA L. FLEPP

Servetsch d'abunents e da distribuziun: tel. 0844 226 226 mail: abo@somedia.ch

Marco Darms niev president

Midada al tgamun dalla segirada da malsauns Vita Surselva

■ (anr/abc) Igl onn 2008 ha ei dau grondas midadas tier la CMP Foppa/Rueun, l'anteriura cassa da malsauns publica dils cumins. L'instituziun ha midau fuorma ed era num. Dapi lu ein 10 onns vargai. Dacuort ha ei dau ina mutaziun persunala al tgamun dalla fundaziun Vita Surselva. La megliera cassa da malsauns giudichesch'ins culs suandonts criteris: Ella porscha premias aschi favoreivlas sco pusseivel ed il model da segirar ch'il client giavisch, ella ha contracts culs partenaris medicinals, ina aulta quota da segirai cuntents ed era la qualitat ella cussegliaziun che sto constar. La megliera cassa da malsauns ha plinavon tut las segiradas supplementaras pusseivlas. Sche la Vita Surselva ei la megliera en Svizra, ni sch'igl ei ina dallas autras 51 cassas da malsauns ch'ei dat en nosa tiara, ei buca sempel d'euir. Mintage criteri ei individuals. La cassa sursilvana s'auda perinagada tier las «indigenas». E gliez ei medemamein in factur cun peisa.

Independenta e cumpetitiva

Avon diesch onns, cull'entschatta dil 2008, ha la CMP Foppa/Rueun midau sia fuorma giuridica. La cassa da malsauns dil dretg public ei setransformada en ina fundaziun ed il medem onn ha ella era midau il num en «Vita Surselva». Finamira dalla reorganizaziun eri stau lezza gada d'esser pli flexibels. Culla fuorma veglia stuevan ils organs operativs trasora schar approbar las vischnancas commembras detagls e fatschentas che pertuccavan pilpli l'administraziun. La transformaziun ha midau la cassa en ina fatschenta che sa semuentar, agir e s'adattar allas pretensiuns dalla fier. Ils diesch onns vargai ei la Vita Surselva lu era s'establida vinavon sco cassa da malsauns independenta e cumpetitiva. Denter las 52 cassas che porschan en Svizra lur survetschs eis ella buca ina dallas grondas. Quei ch'ei denton in avantatg ch'ei d'engrau als segirai. Sco las autras porscha ella, sper la segirada obligatorica e

Martin Schnoz (dretg) ha surdau dacuort definitiv ils dossiers dalla Vita Surselva a siu successur. Marco Darms da Flond ei niev president dil cussegl da fundaziun. Seniester il meinagestiu Remo Camenisch.

FOTO A. BEELI

numerusas purschidas supplementaras, differents models ch'els segirai giavisch.

In factur impurtont ei il contact culs segirai. Da quei meini ei il meinagestiu dalla Vita Surselva, Remo Camenisch. El, siu substitut Ivan Deplazes e las otg collaboraturas tgiran ils contacts per romontsch e tudestg, pagan ils quens da miedis, spitals e tractaments, factureschan las premias e miran da tener a mistregn ils cuosts.

Martin Schnoz ha demissionau suenter 30 onns

Igl onn vargau ha la Vita Surselva puspei luvrau cun success. Dacuort ha il cussegl da fundaziun approbau il quen annual 2017, quel muossa in gudogn dad 823 180 francs. Las premias han purtau ina summa da 14 125 574 francs, per

prestaziuns dils segirai ha la cassa impundiu 12 536 322 francs. Ils detagls da quels indicaturs digl onn vargau ha il niev president dil cussegl d'administraziun, Marco Darms, tractau dacuort. A caschun dalla sesida da rendaquen ha il menader dalla Vita Surselva explicau las cefras e dau scarica all'administraziun. Il giurist Marco Darms da Flond ha surpriu da Martin Schnoz il presidi strategic dalla cassa da malsauns. Ensemen culs commembers dil cussegl da fundaziun Albert Alig (Sursaissa), Iso Tuor (Glion), Simona Hendry (Glion) ed Annalisa Candrian (Sagogn) meina el la vart strategica dall'interpresa. Martin Schnoz ha terminau la fin dil 2017 siu engaschi suenter esser staus 10 onns vicepresidente e 20 onns president, gl'emprem dalla Cassa da malsauns publica, dapi 2008 dalla fundaziun Vita Surselva.

Igl uaul blau ei a tiara

■ (anr/abc) L'uniun Pro Sagogn e siu president Luis Poltera ein vidlunder da far uorden els curtgins da Sagogn. Quest'jamna ha la gruppa forestala dil revier Sagogn-Laax pinau rodund 40 pégnis blaus. «Quei pégn s'accorda nungrazia cul maletg dil vitg», «quellas plantas s'audan zanza auter, denton buca els curtgins» e «quels pégnis blaus ein marcorts». Tals e semeglionts commentaris han ins udiu ils davos onns dils habitonts da Sagogn. Buca mo els. Era ils hospes da vacanza dumandavan e savevan buca capir tgei funcziun che la gruppa da pégnis blaus amiez ils curtgins el Vitg dadens da Sagogn hagien.

Els onns siatonta aveva il possessur dil curtgin schau plantar en quel rodund 40 pigneuls. In hortulan da Sagogn ch'aveva ina fatschenta ell'Engiadina Aulta aveva encuretg ina parcella per cultivar tals e porscher els alla clientela d'hotels e privats. Pigl unviern ed il temps da Nadal fuva la dascha da pégnis blaus tschercada per decorar. La planta deriva dils Rocky Mountains, el vest dils Stadis Uni, la dascha savura lev da mentol e dat ina impressiun ordinada. En cumbinaziun cun cuclas e decoraziuns da Nadal fuva quella dascha da pégn blau in temps fetg en moda.

Igl ei denton ina planta da guilas jastra che s'accorda buca culs curtgins da

pumera da Sagogn. Il hortulan ch'ha iniziava la plantaziun ei ius en pensiu ed ei daferton morts, avon tschun onns medemamein il proprietari dil curtgin. Lez fuva in passiu nau hortulan da hobi ed ella parcella culs pégnis blaus han el e sia dunna giu biars onns igl iert-casa. Il temps ei denton buca sefermaus e las plantas cul num botanic «picea pungens» ein carschidas vinavon ed han contonschiu in'altezia da varga 20 meters. 38 tals glimaris blaus devan nuot auter ch'umbriva a malers, pirsers, zueschers, tscherschers ed autra pumera ella vischinonza. Vitier targevan els il humus ord la tiara e producevan tratsch asch.

Luis Poltera, il president dalla Pro Sagogn, s'engascha specialmein pils curtgins da pumera da Sagogn. Ad el ed ad auters eis ei stau clar dagitg ch'ins stuess pinar ils pégnis blaus. Igl unviern vargau eis el secunvegnius culs possessurs dalla parcella da 10 aras d'organisar in'acziun da pinar. Ils possessurs ein separticipai vid ils cuosts ed han schau maun liber alla Pro Sagogn. Gliendisgis vargau ei la gruppa dil revier forestal Sagogn-Laax vegnida cullas maschinas sil plaz ed enteifer in gi han ils bostgers runcau la parcella. Ils 38 pégnis blaus ein pinai ed en lur stagl vul la Pro Sagogn plantar enfiarlas che dueien cumpletar la tschenta da pumera aulta che s'auda tier l'identitad dil vitg.

Tut ils 38 pégnis blaus sut il vitg dadens da Sagogn ein prest pinai.

FOTO A. BEELI

Mustér: Opposiziun vers la nova lescha d'abitaziuns secundaras

■ (rtr) La vischnanca da Mustér duai avair avunda chombras en ils hotels. Perquai propona la suprastanza en in messadi al cussegl da vischnanca ina nova lescha per abitaziuns secundaras. Hotels che na rendan betg duain mo sut tschertas cundiziuns pudair midar 50% da las chombras en abitaziuns secundaras. Vul dir: L'hotel sto pudair cumprovar che sias fatschentas na rendan betg. Alura possian ins reveder la planisaziun locala a l'urna, sco il president communal da Mustér Robert Cajacob declera. La finala saja Mustér ina vischnanca turistica, ed ils onns passads sajan plirs hotels svanids. Gruppas pli grondas da giasts che vegnan a Mustér na chattian savens betg in suttegg.

L'Uniun da commerci e professiun Mustér n'è betg cuntenta cun questa proposta. Il president Edgar Durschei di che la vischnanca na dovria betg ina lescha

nova – ina lescha che saja pli rigurusa che la lescha federala davart abitaziuns secundaras. Quella lubescha a hotels ch'existevan gia avant il 2012 (avant la votaziun davart abitaziuns secundaras), ch'han gia 25 onns e che na pon betg vegnir manads a moda rentabla, da midar 50% da las chombras en abitaziuns secundaras. Quai duai er esser uschia en la vischnanca da Mustér. Durschei di ch'ins duaja laschar liber quest spazi ch'ins haja. El haja pli gugent in hotel ch'ha midà la mesadada da las chombras en abitaziuns secundaras ch'ina ruina.

Venderdis, ils 20 d'avrigl decida il cussegl da vischnanca da Mustér davart la nova lescha per abitaziuns secundaras. Sch'el accepta quella sto il pievel prender posiziun a l'urna.

Plinavant vegn il cussegl orientà sur da la sanaziun e l'engrondiment dal Center da sport e cultura.

L'Uniun da commerci e professiun da Mustér n'è betg cuntenta cun la nova lescha communal d'abitaziuns secundaras.

MAD

Cuort Ligia Grischa Trun

Radunonza annuala cun midadas

■ (cp) La Fundaziun Cuort Ligia Grischa Trun ha salvau ils 10 d'avrel 2018 sia sesida annuala. Cun quella caschun ei Giusep Decurtins-Deplazes, Trun, sertratgs sco president dalla fundaziun, dalla giunta e sco curatur dil Museum Sursilvan. En siu stagl ha il cussegl da fundaziun eligiu Justina Simeon-Cathomas, Trun.

Giusep Decurtins-Deplazes ha luvrau dapi igl onn 2000 per quella instituziun, dapi 12 onns eis el president sco successur da dr. Pius Tomaschett. En quels onns ha l'infrastructura dil museum saviu vegnir migliurada considerablamein, surtut l'illuminaziun els corridors ed en las biaras localitads. Las inscripziuns dils objects e las tablas d'informaziun mun-

tan in bien agid pils visitaders, surtut per quels che visetan persul il museum. Dapi onns organischa il Museum Sursilvan regularme in quater exposiziuns transitoricas. Quellas exposiziuns cun artistas ed artistes da lunsch e da maneivel attiran indigens e turists interessai. Sch'ei reussescha da carmalar la glieud el museum ein ils biars incantai digl imponant baghetg e da sias bialas collecziuns.

La nova presidenta, Justina Simeon-Cathomas, ei gia stada commembra dalla Fundaziun Cuort Ligia Grischa da 2006–2012, aschia ch'ella econuscha bein la fundaziun ed il museum. Avon ch'ir en pensiu l'entschatta da quest onn eis ella stada la menadra dalla cussegliaziun da professiun, da studi e da carriera dil cantun Grischa. Cun sias habilitads ed experientschas vegn ella franc a saver dar niev slontsch alla Fundaziun Cuort Ligia Grischa e siu museum.

Gia avon in onn ei Christian Caduff-Decurtins da Danis vegnius eligius el cussegl da fundaziun. El s'engascha oravontut en projects da marketing e propaganda. Midadas ha ei era dau tiel persunal dil museum. Olivia Pfister-Tgetgel banduna il museum perquei ch'ella ha survegniu ina piazza pli cunvegna. Siu post el museum surpren Esther Tomaschett-Monn. A tuts bien engraziament, buna collaboraziun e buna lavur.

La nova presidenta dalla Cuort Ligia Grischa a Trun Justina Simeon-Cathomas ed il president partent Giusep Decurtins.

MAD